Ledare

En udda demokratisk fågel

»trots dilemmat med medlemsflykten är det i grunden mycket mer som står på spel«

Nu är det bara två månader kvar. Till Svenska kyrkan ska stå på tå. Till valdag för Svenska kyrkans alla medlemmar som är 16 år och uppåt. Sist det begav sig lyckades en del väljare mobiliseras för att mota Sverigedemokraterna längre bort från det breda genomslag som ett förhållandevis litet parti kan få med ett lågt valdeltagande. Och det är ett dilemma som Svenska kyrkan befinner sig i. Ju mer det slås på trumman, desto fler medlemmar förloras. Kyrkovalet vart fjärde år har seglat upp som det tillfälle då många med svag eller vag anknytning till Svenska kyrkan tar steget och väljer att lämna organisationen.

För en tid sedan var jag på ett lunchseminarium om kyrkosyn. Genom lättsamma gruppsamtal ringades viktiga principfrågor in. Några skulle hitta argument för eller emot kyrklig bensinmack och kyrkligt driven babysång. Om kyrkan ska medverka till att skapa goda livsmöjligheter kanske inte en kyrkligt driven bensinmack i glesbygd är en så dum idé? Och om uppdraget att möta också de riktigt unga med kristen tro och tradition ska tas på allvar kanske det borde vara högsta prioritet i församlingen att satsa på baby(psalm)sång? Själv hamnade jag i den grupp som skulle stanna vid kyrkovalet. Vi diskuterade hur vi kan hävda att Svenska kyrkan är demokratiskt grundad, om endast var tionde medlem går och röstar och om man bara kan ”välja” en gemensam lista i församlingen. I ett världsvitt sammanhang framstår Svenska kyrkan som en rätt udda fågel med (val)demokrati. Och trots dilemmat med medlemsflykten är det i grunden mycket mer som står på spel varje gång valdagen närmar sig. Forskare har framhållit att demokrati kommit att bli identitetsskapande. Ja, att principen blivit en del av det som konstituerar Svenska kyrkan.

För många aktiva i Svenska kyrkan har viljan att värna demokratiska värden närmast blivit en självklarhet. Det debatteras återkommande om det är bra med (parti)politisk styrning men mer sällan talas om vad demokrati betyder och hur vi skulle vilja att demokratin utformades. För det finns inte bara en möjlig demokratisk väg att gå. Två av de mest kända modellerna har utvecklats av Arend Lijphart, med rottrådar långt tillbaka i den politiska filosofins historia. *Den första modellen kallas majoritetsdemokrati* eller just valdemokrati. Demokratins kärnvärden handlar här om politisk jämlikhet och folkviljans förverkligande med den enskildes val som den centrala demokratiska handlingen. Möjlighet till mandatgivande och ansvarutkrävande hänger inom modellen nära samman med en vilja att skapa förtroende. *Den andra modellen kallas samförståndsdemokrati* och till modellens karaktäristika hör en vilja att ta hänsyn till minoriteten. Demokrati tolkas som en strävan att förverkliga allas vilja. Till samförståndsdemokrati hör att tala om deltagande och samtal – att medborgarna/medlemmarna ska kunna påverka på fler sätt än bara genom val och att respektfulla samtal ska uppnås.

Om man relaterar modellerna till Svenska kyrkan känns båda igen. Svenska kyrkan har tagit till sig majoritetsmodellen vilket uttrycks genom valen och de förtroendevaldas uppdrag. Samtidigt verkar Svenska kyrkan också utmärkas av samrådsmodellen, något som märks i kyrkoordningen. Flera ickevalda lyfts där fram: frivilliga, anställda och vigda – och framförallt den övergripande och betonade kategorin ”alla döpta” (och i viss mån ”kyrkotillhöriga”). Återkommande talas om ”gemensamt uppdrag” och ”ansvar tillsammans”.

Svenska kyrkan befinner sig valåret 2013 i ett svårt läge med demokratiskt underskott utifrån flera perspektiv. För hur gärna man än vill värna den demokratiska processen så finns en smärtgräns då valdemokratins förutsättningar inte uppnås om bara en mycket liten grupp faktiskt går och röstar. Och hur vackert det än låter med samförstånd finns påtagliga avigsidor som i praktiken innebär påverkan för den starke och ett elitistiskt beslutsfattande. Det blir det slutna rummets arena, i kontrast till en demokratisk plats med mandatgivande och ansvarsutkrävande. Men vad gör vi den dag demokrati, vilken modell vi än väljer, bara blir en princip – och inget mer?

BOEL HÖSSJER SUNDMAN